

UNIVERSITETET I OSLO

Adgang til kollektive forhandlinger

Nye retningslinjer fra EU-kommisjonen

Marianne Jenum Hotvedt
Professor
Institutt for privatrett

6. november 2023

Retningslinjer fra EU-kommisjonen sept 2022

Brussels, 29.9.2022
C(2022) 6846 final

COMMUNICATION FROM THE COMMISSION

**Guidelines on the application of Union competition law to collective agreements
regarding the working conditions of solo self-employed persons**

{SEC(2022) 345 final} - {SWD(2022) 321 final} - {SWD(2022) 322 final}

1: **Tolkningen** av TFEU art 101:
Klargjøring – og utvidelse ? – av tariffunntaket

2: **Håndhevelsen** av TFEU art 101:
Ikke intervenere ved visse typer koll forhandlinger

➤ **Hvem skal kunne forhandle kollektivt om arbeidsvilkår?**

Opplegg

1 Utgangspunkter

2 EU-kommisjonens retningslinjer

3 Betydning i norsk arbeidsrett?

Et grunnleggende skille

Arbeidstvistlovgivning, tariffavtalesystemet

Kollektive forhandlinger om **tariffavtaler** tillatt jf «**tariffunntaket**» konkl. § 3

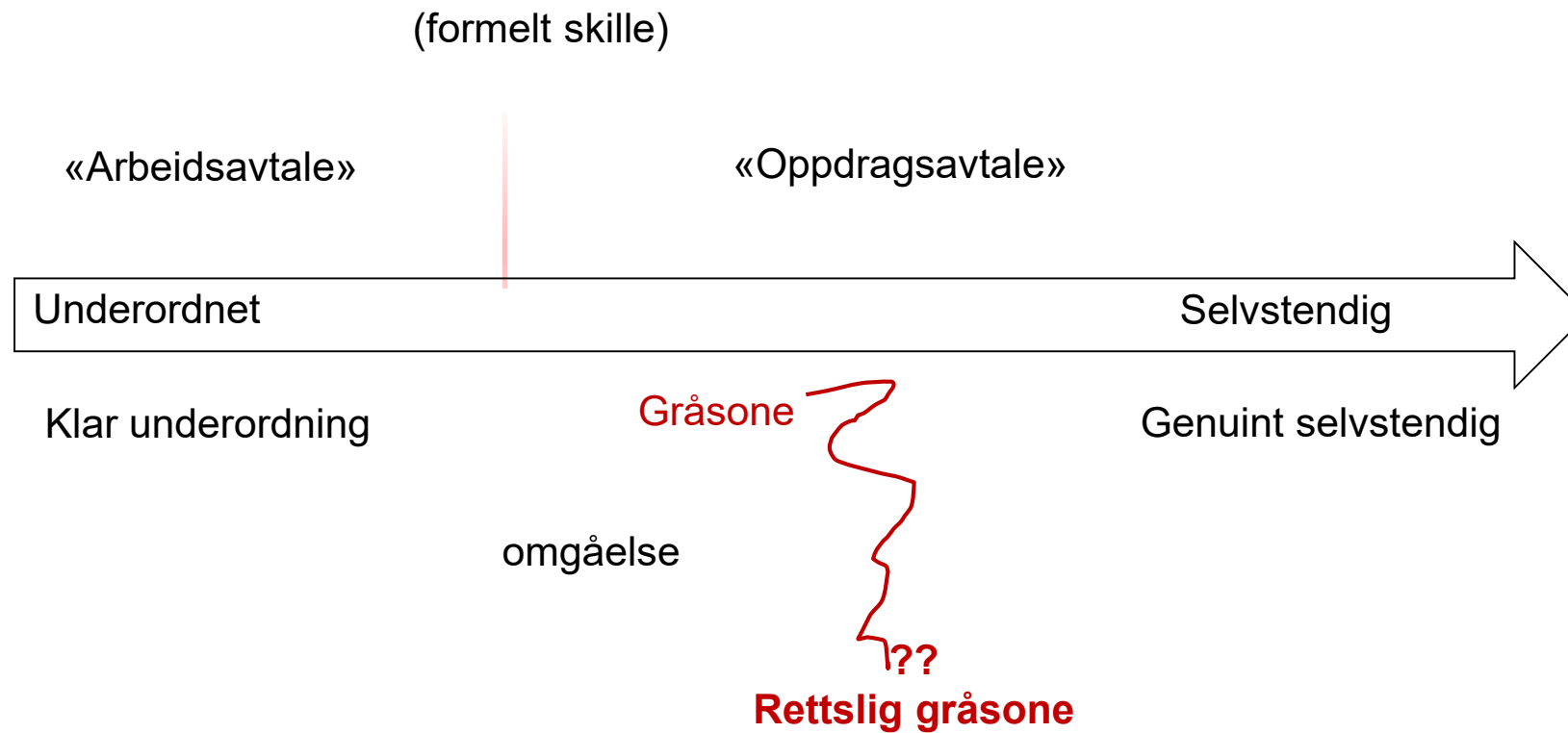
Rett til kollektive forhandlinger, jf EMK, ILO 87/98/ESP

Alm. markedsrett, konkurranseregler

Kollektive forhandlinger for foretak omfattes av forbudet i TFVU 101, konkl. § 10

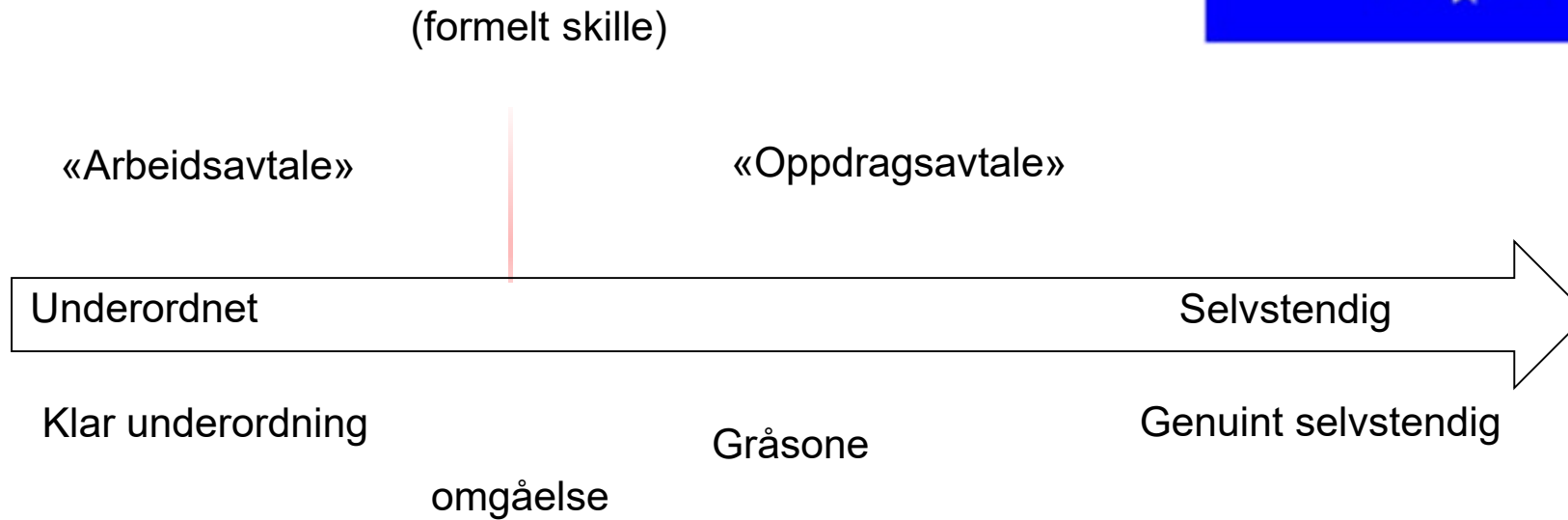
Adgangen er **begrenset** på nærmere vilkår

Arbeidsrettslig status i gråsonen

- Grad av underordning?
- Økonomisk avhengig?
- Skjev forhandlingsstyrke?

Tariffunntaket

Tariffunntaket jf. C-67/96 Albany
«Workers» / arbeidstakere

??

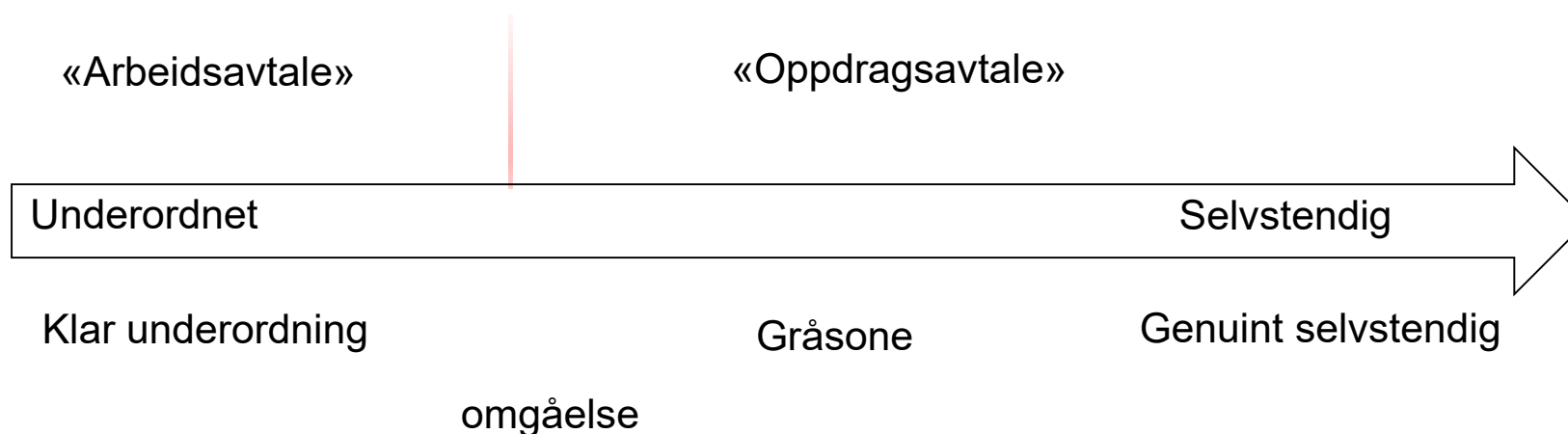
Forbud mot konk.begrensende
samarbeid, jf. TFEU art. 101

→
«False self-employed», jf C-413/13 FNV Kunsten
«in a situation comparable to that of employees»

Retten til kollektive forhandlinger

(formelt skille)

Rett til koll forhandlinger EMK 11, ILO 87/98, ESP 6 nr. 2:

Arbeidstakere

ICTU v Irland (ESP)

Oppdragstakere med manglende ind.forhandlingsstyrke

??

Inngrep tillatt ut fra konkurranserettslige hensyn?

Opplegg

1 Utgangspunkter

2 EU-kommisjonens retningslinjer

3 Betydning i norsk arbeidsrett

Bakgrunn og begrunnelse

Usikkerhet for 'falske selvstendige' om de faller inn under tariffunntaket:

(7) The Court has clarified in that regard that the *Albany* exception also covers 'false self-employed persons', as they are considered to be in a situation comparable to that of workers [...]. **Nevertheless, until a false self-employed person has been found by a court or by an administrative authority to be a worker, that person does not have the legal certainty that the *Albany* exception will apply.** Where a person has been found to be a worker, there is no risk that that person will infringe Article 101 TFEU by entering into collective negotiations and agreements intended to improve working conditions.

Vanskelig for visse selvstendige å påvirke egne arbeidsvilkår pga manglende forhandlingsstyrke :

(8) At the same time, **some self-employed persons face difficulties in influencing their working conditions.** This is particularly the case for solo self-employed persons, who work on their own and primarily rely on their own personal labour to make a living [...] certain solo self-employed persons **may not be entirely independent** of their principal or they **may lack sufficient bargaining power.** **Recent labour market developments have contributed to this situation** [...] Collective negotiations may provide an important means to improve the working conditions of these solo self-employed persons.

Anvendelsesområdet

Kun klargjøring av begrensningene etter TFEU art 101

- Etablerer ikke sosiale rettigheter / plikt til kollektive forhandlinger
- Uavhengig av nasjonale definisjoner av arbeidstaker/selvstendig oppdragstaker
- Binder ikke EU-domstolen
- Ikke uttømmende

Alle typer kollektive forhandlinger ...

- 'all forms of collective negotiations conducted ...from bargaining through **social partners** ... direct negotiations by a **group of solo self-employed** persons or their representatives with their counterparty/-ies or associations of those counterparties ...
- They also cover cases where solo self-employed persons, either **individually or as a group, wish to be covered by an existing collective agreement** ('opt-in')
- inkludert koordinering i forkant dersom nødvendig og proporsjonalt

...om arbeidsvilkår ...

- The working conditions ...include matters such as remuneration, rewards and bonuses, working time and working patterns, holiday, leave, physical spaces where work takes place, health and safety, insurance and social security, and conditions under which solo self-employed persons are entitled to cease providing their services or under which the counterparty is entitled to cease using their services

Anvendelsesområdet (forts.)

.. mellom selvstendige oppdragstakere /deres representanter ...

NB: som opererer alene og primært baserer seg på egen arbeidskraft i tjenesteytelsen

- 'solo self-employed person' means a person who does not have an employment contract or who is not in an employment relationship, and **who relies primarily on his or her own personal labour for the provision of the services concerned**

.. og deres motparter – profesjonelle kunder

- 'counterparty' means an undertaking to which solo self-employed persons provide their services, namely their **professional customer, including associations** of such undertakings;

NB omfatter ikke: bla. vilkår/pris ut mot forbrukere eller begrensninger i tilgang på arbeidskraft

- agreements which go beyond the regulation of working conditions or determine the conditions (in particular, the prices) under which services are offered ... to consumers,
- ... or which limit the freedom of undertakings to hire the labour providers that they need

1. Tolkning av TFEU art. 101/ tariffunntaket

Klargjøring av hvem som er «false self-employed» /i en sammenlignbar situasjon som arbeidstakere

➤ I lys av «developments in Union labour markets and in national labour markets (legislation and case law)

a) Økonomisk avhengige oppdragstakere

- Yter tjenester kun/i hovedsak til én oppdragsgiver
  - ✓ 'that person earns, on average, at least 50 % of total work related income from a single counterparty, over a period of either one or two years-
  - ✓ Eks: Arkitekter som får de fleste oppdrag via et arkitektfirma

b) Oppdragstakere som arbeider «side ved side» med arbeidstakere

- Samme/lignende arbeidsoppgave, tilsvarende ledelse?
  - ✓ 'persons who perform the same or similar tasks 'side-by-side' with workers for the same counterparty' ..'under direction'
  - ✓ Eks: Musikere som deltar i samme orkester som ansatte

c) Plattformarbeidere

- Der plattformen «organiserer» arbeid utført av individer
  - ✓ Dvs minst 'a significant role in matching the demand for the service with the supply of labour by an individual who has a contractual relationship with the digital labour platform and who is available to perform a specific task, and can include other activities such as processing payments.'
  - ✓ Eks: taxitjenester (Uber)

2. Kommisjonens håndhevelse av TFEU art. 101

Vil ikke intervensere overfor forhandlinger for visse selvstendige oppdragstakere med manglende individuell forhandlingsstyrke pga «similar difficulties» som under tariffunntaket

1. Avtaler mellom oppdragstakere og motparter med en viss økonomisk styrke

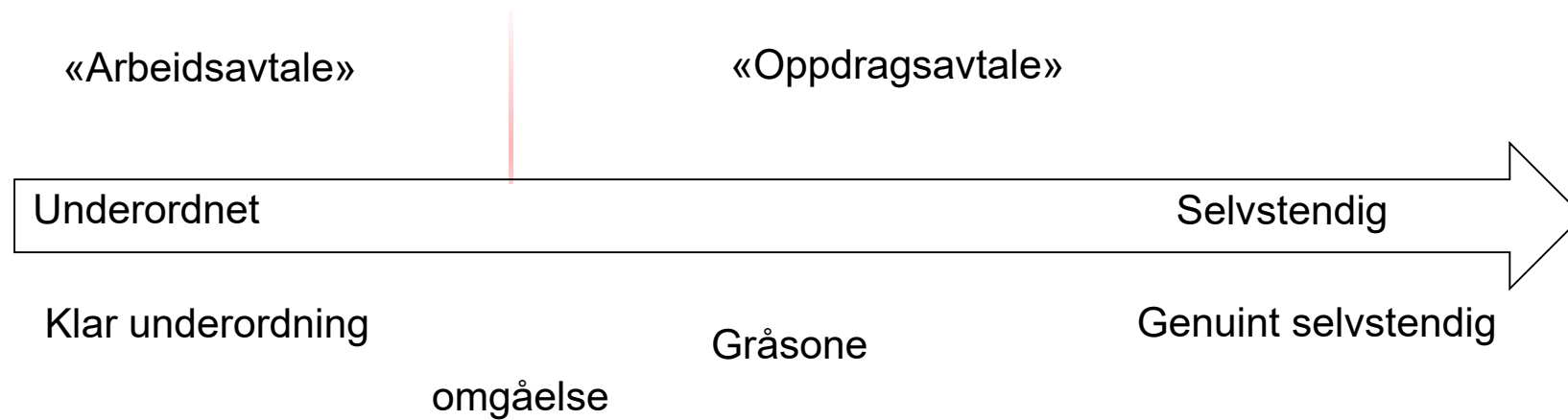
- ✓ (a) where solo self-employed persons negotiate or conclude collective agreements with one or more **counterparties which represent the whole of a sector or industry**;
- ✓ (b) where solo self-employed persons negotiate or conclude collective agreements with **a counterparty whose aggregate annual turnover and/or annual balance sheet total exceeds EUR 2 million or whose staff headcount is equal to or more than 10 persons**, or with several counterparties which jointly exceed one of those thresholds

2. Kollektive forhandlinger i tråd med nasjonal rett /annen EU-rett

- ✓ **Nasjonale regler** som adresserer ubalanse i forhandlingsstyrke med sosialpolitisk siktemål
  - ✓ Eks sektorvise unntak fra nasjonale konkurranseregler
  - ✓ Eks uttrykkelig **rett til å forhandle kollektivt for visse grupper oppdragstakere**
- ✓ Copyrightdirektivet (EU) 2019/790: prinsipper for vederlag for forfattere og utøvende kunstnere, kan implementeres gjennom kollektive forhandlinger

Oppsummering

Klarere (og videre?) tariffunntak
Konkurranserett som begrensning «trekker seg tilbake»

Tariffunntaket jf. C-67/96 Albany
«Workers» / arbeidstakere

«False self employed», jf C-413/13 FNV Kunsten
«in a situation comparable to that of employees»

Økonomisk avhengige, side-ved-side, plattformarbeidere

Forbud mot konk-begrensende samarbeid, jf. TFEU art. 101

??

Kommisjonens håndhevelse

Opplegg

1 Utgangspunkter

2 EU-kommisjonens retningslinjer

3 Betydning i norsk arbeidsrett?

Betydning for nasjonal arbeidsrett?

Norske konkurransemyndigheter på linje med EU-kommisjonen:

- Konkurransetilsynet/ESA kronikk 4.1.2022: [Samarbeid og konkurranse i arbeidsmarkedet](#)
- Konkurransetilsynet nyhetssak 19.10.2022: [Selvstendige kan nå forhandle kollektivt](#)

To spørsmål:

- Betydning for adgang til å forhandle *tariffavtaler*?
- Betydning for adgang til å forhandle *andre typer kollektive avtaler*?

Adgangen til å forhandle tariffavtaler

Tariffavtalesystemet er koblet til «arbeidstaker»

Arbeidstakerdefinisjonen i atvl. § 1 bokstav a

- Endring fra 1.1.24 «enhver som utfører arbeid for og underordnet en annen...»
- Ingen oppregning av sentrale momenter, ingen «presumsjonsregel» tilsvarende aml.
- Men: «Etter uttalelser i forarbeider og rettspraksis skal arbeidstakerbegrepet i arbeidstvistloven forstås på samme måte som arbeidsmiljølovens arbeidstakerbegrep

Utvidelse gjennom tolkning?

- Fleksibelt arbeidstakerbegrep, påvirkning fra aml.
- Tolkning i tråd med reglenes **formål** og i lys av **utviklingen** på arbeidsmarkedet
- **Kan hensynene bak retningslinjene tilsi utvidelse ?**

Adgangen til å forhandle andre typer kollektive avtaler

Kollektive avtaler utenfor tariffsystemet / uavhengig av arbeidstakerstatus etter atvl.

- Mer aktuelt pga retningslinjene?

Ikke rettsvirkninger som tariffavtale

Mulighet til arbeidskamp? Boikott?

- Bidrar retningslinjene til å avklare hva som vil være lovlig boikott?

§ 2.

Boikott er rettsstridig:

- a. når den har et rettsstridig formål eller ikke kan nå sitt mål uten å føre til et rettsbrudd;
- b. når den blir foretatt eller holdt vedlike ved rettsstridige midler eller på en unødig opphissende eller krenkende måte eller ved usanne eller misvisende opplysninger;
- c. når den vil skade vesentlige samfunnsinteresser eller virke utilbørlig, eller når det ikke er noe rimelig forhold mellom den interesse som skal fremmes ved boikotten og den skade som den vil føre med seg;
- d. når den blir foretatt uten at den som boikotten er rettet mot har fått rimelig varsel, eller uten at det på forhånd overfor ham og dem som en boikottoppfordring er rettet til, er gjort fyllestgjørende rede for grunnen til boikotten.

Tusen takk for oppmerksomheten!